

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.02.2021, sp. zn. 25 Cdo 700/2019, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.700.2019.1

Číslo: 95/2021

Právní věta:

Uhradil-li škůdce (pojištěný) na základě rozhodnutí státního orgánu v řízení o náhradu škody poškozenému náklady řízení, má, za splnění podmínek § 45 zákona č. 37/2004 Sb. a § 8 zákona č. 168/1999 Sb., právo na náhradu těchto nákladů vůči pojistiteli odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, s nímž uzavřel pojistnou smlouvu před 1. 1. 2014.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.02.2021

Spisová značka: 25 Cdo 700/2019

Číslo rozhodnutí: 95

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Pojištění odpovědnosti za škodu

Předpisy: § 45 předpisu č. 37/2004Sb.
§ 8 předpisu č. 168/1999Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 16 Co 245/2018, opravné usnesení téhož soudu ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 16 Co 245/2018, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 30 C 446/2014, v části výroku II, již bylo rozhodnuto o částce 20 285,91 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 25. 2. 2014 do zaplacení, a ve výrocích III a IV, a v tomto rozsahu věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 28. 2. 2018, č. j. 30 C 446/2014-203 (v pořadí druhým, neboť jeho předchozí rozsudek ze dne 11. 12. 2015, č. j. 30 C 446/2014-52, odvolací soud usnesením ze dne 27. 6. 2016, č. j. 16 Co 462/2016-151, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení), zastavil řízení pro zpětvzetí žaloby co do částky 20 416 Kč s příslušenstvím, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 44 087,68 Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,05 % ročně od 25. 2. 2014

do zaplacení, zamítl žalobu co do částky 39 169,32 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z této částky od 10. 8. 2013 do zaplacení, z částky 20 416 Kč od 10. 8. 2013 do 23. 6. 2017 a z částky 44 087,68 Kč od 10. 8. 2013 do 24. 2. 2014, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně dne 31. 8. 2012, jako řidička vozu Ford Focus ve vlastnictví R. B., jež byl pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla pojištěn u žalované, způsobila dopravní nehodu, v důsledku níž zemřela nezletilá A. B., narozená v roce 1998. Za toto jednání byla žalobkyně pravomocně odsouzena rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 5. 4. 2013, sp. zn. 7 T 31/2013, jímž jí rovněž byla uložena povinnost zaplatit poškozeným J. B., P. B. (rodičům zemřelé A. B.) a J. V. náhradu škody. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 26. 4. 2013, č. j. 7 T 31/2013-272, byla žalobkyni uložena povinnost nahradit poškozeným P. B. a J. B. náklady, jež jim v trestním řízení vznikly přibráním zmocněnce, a to každému ve výši 65 057 Kč, jež žalobkyně poškozeným zaplatila. Žalovaná na úhradu každého z těchto nároků žalobkyni vyplatila 28 329 Kč. Kromě toho zaplatila žalobkyně JUDr. D. B. 9 801 Kč za zastupování poškozeného J. V. v trestním řízení. Po právní stránce postupoval soud prvního stupně, vázán právním názorem odvolacího soudu, podle § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě) – dále též jen „zákon č. 37/2004 Sb.“. Uzavřel, že v souladu s tímto ustanovením má žalobkyně vůči žalované právo na plnění v tom rozsahu, v jakém by žalovaná byla povinna plnit přímo poškozeným, tedy v rozsahu nákladů, jež účelně vynaložili v trestním řízení. Jejich výše však byla v trestním řízení nesprávně stanovena (vyšší částkou), a proto přiznal žalobkyni (s přihlédnutím k plnění žalované) částku 44 087,68 Kč s příslušenstvím a ve zbývajícím rozsahu žalobu jako nedůvodnou zamítl.

2. K odvolání obou účastnic, přičemž vyhovující výrok byl napaden pouze co do částky 20 285,91 Kč s příslušenstvím, Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 10. 2018, č. j. 16 Co 245/2018-244, ve znění opravného usnesení ze dne 12. 12. 2018, č. j. 16 Co 245/2018-253, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu ohledně napadené částky 20 285,91 Kč s příslušenstvím zamítl, a v zamítavém výroku tak, že zamítl žalobu ohledně úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 23 801,77 Kč od 10. 8. 2013 do 24. 2. 2014 a úroku z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 20 285,91 Kč od 10. 8. 2013 do zaplacení, ve zbývajícím rozsahu zamítavý výrok potvrdil a vyslovil, že žalované se náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů nepřiznává. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a po právní stránce uzavřel, že zákon č. 37/2004 Sb. je v daném případě subsidiárně použitelný ve vztahu k zákonu č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla) – dále též jen „zákon č. 168/1999 Sb.“, a proto obecně platí, že pojistitel je povinen nahradit pojištěnému to, co za pojistitele uhradil pojištěný sám, pokud pojištěný plnil to, co měl plnit pojistitel. Dovodil dále, že povinnost plnění pojistitele je v daném případě potřeba odvíjet od zákona č. 168/1999 Sb. a s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#), podle něhož náklady ve smyslu § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. představují účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků na pojistné plnění vůči pojistiteli, a nikoli náklady vynaložené v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu škody proti škůdci, uzavřel, že žalobkyně nemá vůči žalované právo na plnění vyplacené poškozeným na náhradu jejich nákladů vzniklých v adhezním řízení, neboť takovou povinnost by pojistitel neměl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost spatřuje v tom, že právní otázka, zda náklady spojené s právním zastoupením poškozeného v adhezním řízení jsou náklady ve smyslu § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb., a jsou proto kryty pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, by měla být dovolacím soudem posouzena jinak, než je tomu v

dosavadní judikatuře. Odvolacímu soudu vytýká, že jeho právní závěry jsou opřeny výhradně o rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#), jež bylo vydáno 4 roky po zahájení předmětného řízení a jež nepřipustně restriktivně vykládá § 6 zákona č. 168/1999 Sb., přičemž tento výklad je v rozporu se smyslem „povinného ručení“ a nemá oporu ani v zákoně, ani v unijním právu. Nezohledňuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009, o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (dále jen „Směrnice“), zejména čl. 3, který stanoví, že „Každý členský stát přijme s přihlédnutím k článku 5 veškerá vhodná opatření, aby zajistil, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jeho území, je kryta pojištěním.“ Dovolatelka zdůraznila, že nárok poškozeného na náhradu újmy v trestním řízení, a s tím související nárok na náhradu nákladů právního zastoupení, lze jednoznačně považovat za občanskoprávní, byť z důvodu účelnosti je zahrnut v adhezním řízení do řízení trestního. Poškozenými jsou pozůstalí rodiče A. B., kterým v důsledku její smrti vznikla újma, a mají proto právo na náhradu škody, za niž je třeba považovat i náklady vynaložené na právní zastoupení v adhezním řízení, neboť o tuto částku se snížil jejich majetek. Ustanovení § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. ve smyslu citované Směrnice je nutné vykládat tak, že náklady spojené s právním zastoupením zahrnují i náklady, které poškozený vynaložil v rámci civilního nebo adhezního řízení při uplatňování nároků za způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením. Tomuto výkladu odpovídá i samotná dikce zákona, neboť zákon nijak nespécifikuje, že by se mělo jednat o uplatňování nároků pouze vůči pojistiteli. Poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. [31 Cdo 1704/2016](#), kterým byla překonána dosavadní judikatura se závěrem, že pojišťovny jsou povinny hradit veškerou újmu vzniklou poškozeným, zahrnující mimo jiné též újmu nemajetkovou, přičemž odkázal na evropskou právní úpravu a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci H. proti P. a H., sp. zn. C-22/12. Rozhodnutí ve věci sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#) je tak v rozporu s citovaným rozhodnutím velkého senátu. Smyslem pojištění je předejít situaci, kdy škůdce nebude z důvodu nesolventnosti schopen uhradit škodu, která s dopravní nehodou přímo souvisí, přičemž náklady na právní zastoupení poškozeného vzniklé v civilním nebo adhezním řízení lze považovat za opodstatněný náklad s nehodou související a měly by být hrazeny z pojištění odpovědnosti. Odlišný výklad nevede k účinné ochraně poškozeného a je v rozporu s legitimním očekáváním pojištěného škůdce, který předpokládá, že veškeré náklady související s dopravní nehodou budou z pojištění uhrazeny, ale i poškozeného, jenž spoléhá na to, že veškeré újmy nehodou způsobené mu budou nahrazeny nezávisle na solventnosti škůdce. Dovolatelka dále namítala, že náklady v adhezním řízení vznikly i v důsledku pasivity žalované, která nejpozději od 12. 2. 2013 věděla, že probíhá trestní řízení proti žalobkyni (v tu dobu bylo ve stadiu přípravného řízení), hlavní líčení se konalo až dne 5. 4. 2013, přesto žalovaná zůstala zcela pasivní. Žalobkyně navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání zdůraznila, že žalobkyni byla povinnost k náhradě nákladů řízení poškozeným uložena v adhezním řízení. Nejde tedy o náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením při uplatnění nároku vůči pojistiteli, k němuž je pojistitel podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. zavázán. Napadený rozsudek, i jím citované rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#), správně reflektuje platnou právní úpravu pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, když náklady vynaložené poškozeným na právní zastoupení v adhezním řízení označuje za nepodřaditelné pod § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. Navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto.

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou

k tomu oprávněnou - účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné pro posouzení otázky, zda má pojištěný proti pojistiteli právo na úhradu částky vyplacené poškozeným na náhradu nákladů adhezního řízení, která dosud za daných skutkových okolností nebyla dovolacím soudem vyřešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Předmětem řízení před dovolacím soudem je nárok žalobkyně na pojistné plnění představující uhrazení části nákladů, jež vynaložila na zaplacení náhrady nákladů řízení vzniklých poškozeným v trestním řízení proti žalobkyni v částce 59 455,23 Kč (manželům B. celkem 49 654,23 Kč a panu V. 9 801 Kč).

8. Žalobkyně jako pojištěná uplatňuje v tomto řízení vůči pojistiteli právo na pojistné plnění, které jí vzniklo před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). S ohledem na ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. je proto třeba právní vztahy účastníků posuzovat podle zákonů č. 37/2004 Sb. a č. 168/1999 Sb. ve znění účinném v době, kdy byl právní vztah založen. Byl-li založen pojistnou smlouvou uzavřenou dne 18. 5. 2009, je pro posouzení věci rozhodné znění zákona č. 37/2004 Sb. i zákona č. 168/1999 Sb. účinné k tomuto datu. Zákon č. 168/1999 Sb. je přitom zákonem speciálním, který se použije přednostně, a zákon č. 37/2004 Sb. se použije podpůrně k řešení otázek, které zvláštní právní úprava neobsahuje.

9. Podle § 2 písm. f) zákona č. 168/1999 Sb. se pro účely tohoto zákona rozumí pojištěným ten, na jehož povinnost nahradit újmu se pojištění odpovědnosti vztahuje.

10. Podle § 6 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. se pojištění odpovědnosti vztahuje na každou osobu, která je povinna nahradit újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě. Podle odst. 2 písm. d) tohoto ustanovení nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí lhůty podle § 9 odst. 3 nebo neoprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, ze které tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení.

11. Podle § 8 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. je pojištěný povinen bez zbytečného odkladu písemně oznámit pojistiteli, že došlo ke škodné události s uvedením skutkového stavu týkajícího se této události, předložit k tomu příslušné doklady a v průběhu šetření škodné události postupovat v souladu s pokyny pojistitele. Podle odst. 2 tohoto ustanovení je pojištěný povinen pojistiteli bez zbytečného odkladu písemně sdělit, že

a) bylo proti němu uplatněno právo na náhradu újmy a vyjádřit se k požadované náhradě a její výši,

b) v souvislosti se škodnou událostí bylo zahájeno správní nebo trestní řízení, a neprodleně informovat pojistitele o jeho průběhu a výsledku,

c) poškozeným bylo uplatněno právo na náhradu újmy u soudu nebo u jiného příslušného

orgánu, pokud se o této skutečnosti dozví.

12. Podle § 44 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb. má z pojištění odpovědnosti za škodu pojištěný právo, aby za něj pojistitel v případě vzniku pojistné události uhradil v rozsahu a ve výši určené právním předpisem škodu, za kterou pojištěný podle zákona odpovídá, a to až do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě. Podle odst. 2 tohoto ustanovení nebyl-li v pojistné smlouvě rozsah pojistného plnění pojistitele omezen limitem pojistného plnění, je pojistitel povinen plnit v rozsahu a ve výši vzniklé škody, za kterou pojištěný odpovídá. Podle tohoto ustanovení odst. 3 uhradil-li pojištěný škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel.

13. Podle § 45 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb. je pojištěný povinen bez zbytečného odkladu oznámit pojistiteli vznik škodné události, skutečnost, že poškozený uplatnil proti němu právo na náhradu škody, a vyjádřit se ke své odpovědnosti za vzniklou škodu, požadované náhradě škody a její výši. Podle odst. 2 tohoto ustanovení je škodnou událost pojistitel oprávněn za pojištěného projednávat, jakmile mu byla oznámena, pokud nebylo v pojistné smlouvě dohodnuto jinak. Současně je pojistitel oprávněn zabezpečit identifikaci poškozeného podle § 4 odst. 2. Podle odst. 3 tohoto ustanovení je pojištěný povinen sdělit pojistiteli, že bylo proti němu v souvislosti se škodnou událostí zahájeno řízení před státním orgánem nebo rozhodčí řízení, sdělit jméno svého právního zástupce a informovat o průběhu a výsledcích řízení. Podle odst. 4 tohoto ustanovení je pojištěný v řízení o náhradě škody povinen postupovat v souladu s pokyny pojistitele. Náklady tohoto řízení vynaložené pojištěným hradí pojistitel.

14. Odvolací soud s odkazem na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#), uzavřel, že není-li pojistitel podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. povinen poškozenému hradit náklady vynaložené v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu újmy proti škůdci, nemá podle § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb. pojištěný právo na úhradu částky, již poškozeným na náhradu těchto nákladů zaplatil.

15. Dovolatelka spatřuje nesprávnost právního závěru odvolacího soudu v odkazu na citovaný judikát, který považuje za rozporný se smyslem a účelem pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla i normami práva Evropské unie a jejich výkladem Soudním dvorem EU. S těmito námitkami dovolatelky však nelze souhlasit. V rozsudku ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#), publikovaném pod č. 5/2019 Sb. rozh. obč., řešil odvolací soud, zda má poškozený proti pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 a § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. právo na náhradu nákladů vynaložených v adhezním řízení. Jinak řečeno, zda má poškozený přímý nárok na náhradu těchto nákladů vůči pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., přičemž dovodil, že nikoli. Jak uvádí soud v citovaném rozhodnutí, pojistné plnění poskytované z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla není neomezené a nehradí se z něj veškeré újmy, které poškozenému v důsledku škodní události vznikly, ale pouze nároky taxativně vypočtené v § 6 odst. 2 tohoto zákona. Plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je pojištěný; toto plnění má charakter pojistného plnění, pro něž je zcela bez významu, zda poškozený uplatnil své nároky v soudním řízení též proti samotnému škůdci. Rozhodnutí v takovém soudním řízení žádnou povinnost pojistiteli plnit přímo poškozenému nezakládá, nejedná se o rozhodnutí ve smyslu § 9 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., od něhož by se odvíjela splatnost pojistného plnění. Na základě těchto úvah odvolací soud vyložil, že ustanovení § 6 odst. 2 písm. d) zákona se týká účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením poškozeného při uplatňování nároků na pojistné plnění vůči pojistiteli a nikoli nákladů vynaložených v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu škody proti škůdci. Na tomto závěru odvolací soud setrvává, neboť není dán důvod, pro který by měl být změněn. V citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu je řešen vztah mezi poškozeným a pojistitelem, založený na zákonné možnosti poškozeného uplatnit svůj nárok přímo proti pojistiteli podle § 9 zákona č.

168/1999 Sb. za tímto zákonem stanovených podmínek, ačkoli měl i možnost tento nárok uplatnit proti škůdci (za nějž by jej hradil pojistitel). Naproti tomu v projednávané věci jde o právní vztah mezi pojištěným a pojistitelem, tedy jinými subjekty, jenž je založen na jiném základě (pojistné smlouvě). Je tedy zjevné, že v projednávané věci je řešen jiný právní vztah než v citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu, a proto tento judikát na posuzovaný právní vztah přímo nedopadá, byť jde o související problematiku.

16. Žalobkyně, která je ve smyslu § 2 písm. f) zákona č. 168/1999 Sb. pojištěnou (odpovídá za škodu, na níž se pojištění odpovědnosti vztahuje, neboť jako řidička žalovanou pojištěného vozidla zavinila dopravní nehodu, v důsledku níž vznikla poškozeným újma), uplatňuje v tomto řízení nárok na pojistné plnění (tzv. refundaci) vůči žalované – pojistiteli škodícího vozidla. Dovolací soud připomíná, že nárok pojištěného na plnění vůči pojistiteli nemá povahu nároku na náhradu škody, neboť způsobil-li pojištěný škodu, je pojištěný škůdce sám za tuto škodu odpovědný (má povinnost k její náhradě) a pojistitel se nestává osobou odpovědnou za škodu namísto škůdce (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 1421/2016](#)). Žalobkyni uplatněný nárok má tedy povahu práva na plnění z pojištění odpovědnosti za škodu. Podstatou tohoto druhu pojištění je právo pojištěného (škůdce), aby za něj pojistitel nahradil poškozenému to, co je mu on sám povinen plnit z titulu odpovědnosti za škodu. Tomuto právu pojištěného odpovídá povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění. Pojistné plnění je poskytováno poškozenému, který však proti pojistiteli právo na plnění nemá, pokud mu není přiznáno pojistnou smlouvou nebo zákonem (§ 43 zákona č. 37/2004 Sb.). Takovým zákonem je zákon č. 168/1999 Sb., který v § 9 zakládá širokou možnost poškozeného uplatnit právo na pojistné plnění přímo vůči pojistiteli, a to včetně nároku na náhradu nákladů spojených s uplatňováním přímého nároku poškozeného vůči pojistiteli podle § 6 odst. 2 písm. d), který je jakousi výhodou (bonusem) pro poškozeného speciálně vytvořenou pro poměry tohoto typu pojištění. Nároky poškozeného je však nutno odlišit od úpravy vztahu mezi pojištěným a pojistitelem, kde z podstaty tohoto právního vztahu vyplývá i nárok pojištěného škůdce uplatnit právo na pojistné plnění vůči pojistiteli, jestliže plnění poškozenému poskytl on sám. Zákon č. 168/1999 Sb. však na úpravu refundace pojištěným uspokojených nároků poškozeného, ani náhrady nákladů případného řízení mezi poškozeným a pojištěným nepamatuje, ale zároveň ji nevylučuje, a proto lze použít obecnou úpravu, a to zákon č. 37/2004 Sb.

17. Na postup v řízeních probíhajících mezi pojištěným a poškozeným pamatuje ustanovení § 45 zákona č. 37/2004 Sb., v němž pro takový případ stanoví povinnosti pojištěného, za jejichž splnění deklaruje, že náklady tohoto řízení vynaložené pojištěným uhradí pojistitel (§ 45 odst. 4 věta druhá zákona č. 37/2004 Sb.). V souvislosti s tím je třeba zdůraznit, že v § 8 zákona č. 168/1999 Sb. je zakotvena informační povinnost pojištěného včetně povinnosti informovat o řízení před státními orgány a v § 10 odst. 1 písm. e) tohoto zákona postih v případě nesplnění povinností podle § 8, aniž jsou tyto povinnosti doplněny obecným pravidlem zakládajícím nárok na pojistné plnění zahrnující náklady řízení, v němž se po splnění těchto povinností pojištěný řídí pokyny pojistitele. Jestliže tento zvláštní zákon právo pojištěného na náhradu nákladů řízení výslovně nevylučuje a ani z logiky věci, povahy vzájemných právních vztahů a smyslu a účelu zákona č. 168/1999 Sb. nelze dovodit, že by byl něčím odůvodněn jiný režim, navíc restriktivní vůči pojištěnému, je na místě postupovat podle obecného pravidla vyplývajícího z § 45 zákona č. 37/2004 Sb.

18. Pod termínem „náklady řízení vynaložené pojištěným“, jež obsahuje § 45 odst. 4 věta druhá zákona č. 37/2004 Sb., je nutno rozumět nejen náklady, které vynaložil pojištěný na svou obranu v řízení, ale i náklady, které je povinen podle rozhodnutí státního orgánu, který v řízení o náhradu škody rozhodoval, zaplatit protistraně (poškozenému). Byť by jazykovým výkladem tohoto ustanovení bylo možno dospět k závěru, že jde pouze o náklady, jež si platil při soudním sporu ze svého škůdce, je třeba zohlednit i výklad teleologický. Je-li smyslem a účelem pojištění odpovědnosti hradit za pojištěného náklady, jež je povinen plnit z titulu odpovědnosti za škodu, potom i náhrada nákladů,

kteřou bylo škůdci uloženo zaplatit poškozenému v řízení o náhradu škody před státním orgánem, tedy v řízení, jež probíhá v příčinné souvislosti se škodní (pojistnou) událostí, takové náklady zahrnuje. Tento výklad je na místě tím spíše, že může eliminovat stav, kdy by se poškozeným nemuselo dostat náhrady nákladů řízení v případě nesolventnosti škůdce. Při jiném výkladu by totiž mohlo dojít k paradoxní situaci, kdy v případě úspěchu poškozeného v řízení před státním orgánem, kde by mu byly přiznány náklady řízení, by škůdci pojistitel náklady na jeho (neúspěšnou) obranu nahradil, ale náklady, uložené škůdci soudním rozhodnutím nahradit poškozenému nikoli, a v případě nesolventnosti škůdce by se tak poškozenému plnění nedostalo.

19. Dovolací soud tedy uzavírá, že uhradil-li škůdce (pojištěný) v řízení před státním orgánem o náhradu škody poškozenému náklady řízení, má, za splnění podmínek § 45 zákona č. 37/2004 Sb. a § 8 zákona č. 168/1999 Sb., vůči pojistiteli z odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků právo na náhradu těchto nákladů. V poměrech projednávané věci to znamená, že žalobkyně, jež zaplatila soudem uložené náklady řízení poškozeným, má právo, aby jí pojistitel takto vynaložené finanční prostředky nahradil, ovšem pouze za podmínky, že splnila povinnosti, které pojištěnému ukládá § 45 zákona č. 37/2004 Sb. a § 8 zákona č. 168/1999 Sb., přičemž otázkou splnění této podmínky se soudy dosud nezabývaly.

20. Uvedený výklad § 45 odst. 4 zákona č. 37/2004 Sb. není v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#). Toto rozhodnutí naopak doplňuje, neboť dopadá na situaci jinou, citovaným rozhodnutím (ani jiným rozhodnutím dovolacího soudu) dosud neřešenou, přesto však poměrně častou, jejíž vyřešení má význam nejen pro pojištěného a pojistitele, jejichž práva a povinnosti upravuje, ale ve svém důsledku i pro poškozeného.

21. Dovolací soud se neztotožňuje s názorem, který zastává část právnícké literatury (Haas Karel, komentář k § 2862, in: Švestka Jiří, Dvořák Jan, Fiala Josef aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, dostupné též v systému ASPI), že náklady řízení, jež byly rozhodnutím státního orgánu přiznány poškozenému v řízení proti škůdci, jsou tzv. zachraňovacími náklady. Nejde totiž o náklady na odvrácení vzniku bezprostředně hrozící pojistné události, ani na zmírnění následků již nastalé pojistné události, neboť její následky nijak nezmiřňují, a už vůbec ne o náklady, jež by byl povinen vynaložit z hygienických, ekologických či bezpečnostních důvodů, jak zachraňovací náklady definuje § 32 odst. 1 písm. a) až c) zákona č. 37/2004 Sb. Podle důvodové zprávy k zákonu o pojistné smlouvě je účelem a smyslem § 32 učinit v obecném zájmu všechna opatření nezbytná k zabránění vzniku škod, případně ke zmírnění jejich následků nebo k zabránění dalších následných škod. Náklady vynaložené v řízení před státními orgány poškozeným, jejichž náhrada byla uložena škůdci, nemají charakter shora popsaných zachraňovacích nákladů, neboť jejich účelem není ani škodě předejít ani ji zmírnit. Navíc má podle znění citovaného ustanovení na náhradu těchto nákladů právo pouze pojistník, tedy nikoli pojištěný, což by zakládalo nerovnost, kterou zřejmě zákonodárce nesledoval.

22. Dovolacímu soudu je znám náleží Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. [III. ÚS 101/05](#), v němž vyslovil závěr, že náklady spojené s uplatněním pohledávky (náklady řízení) jsou příslušenstvím uplatněné pohledávky ve smyslu § 121 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., v tehdy platném znění. Dovolací soud však má za to, že tento náleží nelze v nyní projednávané věci zohlednit, a to nejen proto, že jde o zcela odlišný skutkový stav (je v něm řešen vztah zaměstnance, který utrpěl pracovní úraz, vůči pojistiteli zaměstnavatele, který odmítal uhradit náklady řízení, které byly zaměstnanci přiznány vůči zaměstnavateli v občanskoprávním řízení), ale především proto, že vychází z právní úpravy předcházející účinnosti zákona č. 37/2004 Sb. Občanský zákoník, který v tehdejší době upravoval pojištění (§ 788 až 828 obč. zák.), včetně pojištění odpovědnosti za škodu, žádné ustanovení týkající se náhrady nákladů řízení vzniklých před státními orgány a souvisících se škodní událostí neupravoval (na rozdíl od úpravy provedené později zákonem o pojistné smlouvě). Kromě toho náklady řízení vedeného poškozeným proti škůdci jsou příslušenstvím pohledávky, která je v

tomto jejich vzájemném sporu poškozenému přisouzena, aniž by ovšem pojistitel odpovědnosti škůdce byl takovým rozhodnutím vázán. Je totiž povinen poskytnout pojistné plnění jen v rozsahu, který stanoví zákon, případně jeho výši určí soud ve sporu mezi poškozeným a pojistitelem, tedy případně i v odlišné výši; tato odlišnost může být vyvolána například mírou spoluzpůsobení si újmy poškozeným, která nebyla v předchozím řízení dostatečně zkoumána, či některým z pojistných limitů či výluk, které v odpovědnostním vztahu mezi škůdcem a poškozeným nehrají roli. Pak ovšem ani přisouzené příslušenství pohledávky ze sporu, v němž pojistitel nebyl účastníkem řízení ani pro nesplnění informační povinnosti pojištěného v něm nemohl v jeho prospěch ingerovat, nemůže automaticky pojistitele zavazovat k jeho náhradě. Oproti tomu povinnost plynoucí pojistiteli z § 45 odst. 4 zákona č. 37/2004 Sb. a za podmínek v něm stanovených lépe vymezuje speciální povahu povinného smluvního pojištění podle zákona č. 168/1999 Sb. a jím sledovaný zájem na přímém plnění poškozenému ze strany pojistitele a na tom, aby tuto svoji roli mohl účinně uplatnit i v řízení vedeném proti pojištěnému škůdci.

23. Odvolací soud tedy pochybil, jestliže s odkazem na § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb. uzavřel, že nemá-li poškozený podle citovaného judikátu sp. zn. [25 Cdo 4112/2017](#) na náklady v adhezním řízení právo (nemusel-li by je plnit pojistitel), není uplatněný nárok pojištěného (vůbec) po právu. Nesprávnost tohoto závěru spočívá v tom, že soud pominul, že § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb. může dopadat i na situace speciálním zákonem neupravené, a že nepostupoval podle § 45 zákona č. 37/2004 Sb. Jelikož je právní názor odvolacího soudu nesprávný, je uplatněný dovolací důvod naplněn.

24. S ohledem na odlišný právní názor se odvolací soud nezabýval posouzením, zda žalobkyně dostala svým povinností podle § 45 zákona č. 37/2004 a § 8 zákona č. 168/1999 Sb., přičemž toto posouzení je zásadní nejen pro rozhodnutí o základu nároku žalobkyně, ale i proto, že byla-li žalovaná v adhezním řízení pasivní z důvodů na její straně, nebylo by na místě krátit plnění, byť by byly náklady v trestním řízení nesprávně stanoveny.

25. Z těchto důvodů Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, 2 o. s. ř.), v němž se bude zabývat řešením shora naznačené právní otázky.